En dag i Berlin

En intervju med Håkan Nesser

Född 1950 i Kumla, arbetade Håkan Nesser som högstadielärare i Uppsala innan han på heltid ägnade sig åt att skriva sådana underbara böcker som Skuggorna och regnet *eller* Och Piccadilly Circus ligger inte i Kumla*. Efter hans debutroman* Koreografen*, som aldrig kom ut i Tyskland, har han skrivit över 20 böcker som har översatts till ett tjugofemtal språk och har kommit att bli en av de mest spännande och framgångsrika författarna från Skandinavien.*
Hans romaner fängslar med ett avancerat, ibland nästan lyriskt språk, komplexa karaktärer och berättelser. De utspelar sig dels på riktiga, dels på fiktiva skådeplatser. Med Styckerskan från Lilla Burma *avslutade han 2012 sin serie om kommissarien Gunnar Barbarotti. Den senaste boken som kom ut i Tyskland var* Levande och döda i Winsford*.*
Efter New York-romanen Maskarna på Carmine Street*, London-romanen* Himmel över London *valde Håkan Nesser Berlin som skådeplats för sin nya bok. När han i november kom till Berlin för att göra research, tog jag tillfället i akt att vid frukosten prata med honom om "Berlin-boken", hans arbete som författare, den tyska läsarens särart och det till synes aldrig sinande fenomenet "Swedish Crime".*

Hej och god morgon, Håkan Nesser.
God morgon, god morgon.

Det är jättetrevligt att träffas och jag är tacksam att du ställer upp för det här!
Hur trivs du i Berlin?
Jag trivs jättebra i Berlin. Det är ganska fint väder också. Det är fantastiskt! Jag vandrade i Tiergarten igår och det känns som september, även om det är november.

Boken "Levande och Döda i Winsford" som kom ut nu i Tyskland, skrev du ur ett kvinnligt perspektiv, dvs. huvudkaraktären är en kvinna. Hur kom det sig och hur kändes det?
Risky (ler). Nej men, egentligen har jag gjort det förr, inte en hel bok, men i vissa kapitel kommer man in i huvudet på en kvinna. Jag tycker inte att det är så kontroversiellt.

Men känns det likadant eller ändå lite svårare?
Det svåra och märkvärdiga är att gå in i ett annat huvud överhuvudtaget. Att man tror att man kan på något sätt skapa en annan person och sedan förstå den, handla som den.
Det är ju det skrivande handlar om: Att man går in i ett huvud och försöker rota i en persons psykologi på något sätt. Det kan vara en 12-årig pojke, det kan vara en 75-årig dam. Just det att gå in i ett annat huvud, det är det steg man måste ta. Man måste våga det, annars går det inte.

Men hur går du tillväga? Dina karaktärer är ofta skildrade väldigt detaljerat, nästan psykologiskt. Är allt det där fantasi?
Ja, jo det är det.

Det finns inga förebilder för dina …?
Nej, egentligen inte. Den enda regeln är att jag skriver det jag själv skulle vilja läsa. Skulle jag tro på det? Skulle jag som läsare tolerera det? Tror jag på det eller inte?
Man måste ju vara läsare som författare. Hela tiden. Och så måste man bedöma: Skulle hon eller han göra så här, skulle hon eller han tänka så här? Sedan får man tro att man har någon sorts intuition eller *gut feeling* att det fungerar. Det finns ingen annan metod.
Jag vet inte allt om personen när jag börjar. Många författare planerar mycket i förväg – så ska han vara, så ska hon vara osv. Men jag börjar ganska tidigt att skriva och så kommer karaktärerna organisk på något sätt medan jag skriver.

Nu är du i Berlin för att göra research för din nya bok. Kan du berätta lite om det?
Jag var också här i april. Nu går jag runt och tittar på det jag behöver titta på. Sedan ska jag kolla några detaljer och skriva igenom boken en gång till.
Jag behöver ett par adresser på Knobelsdorffstraße och på Kyffhäuserstraße fram för allt. Men jag måste börja ljuga någonstans. Jag kan inte använda de nummer som finns där, man kan inte skriva Kyffhäuserstraße 22, för det finns ju. Det måste jag kolla idag. Problemet är att Knobelsdorffstraße är så himla långt, den går väl upp till 100. Där fick jag kalla en adress för B, för det finns inga A eller B. Då har jag en adress som heter Knobelsdorffstraße 36B och den finns inte, 36 finns, men inte 36B.
Platserna är korrekta, men någonstans måste det bli fiktion. Du måste få ljuga på något ställe.
När jag kommer härifrån, när jag kommer tillbaka till Sverige, ska jag lämna den till förlaget. Den ska ges ut i Sverige augusti nästa år och den heter ”Elva dagar i Berlin”.

Berlin finns redan i titeln!
Ja! Det handlar ju om Berlin. Nu är inte jag... *Ich bin kein Berliner – leider.*

Var det inte planen att flytta till Berlin någon gång?
Jo, men det var ingen plan, det var en ambition! Vi skulle först bo i New York, sedan i London och sedan i Berlin.
Min fru är läkare, så man måste bestämma sig för var man kan bo. Nu har hon ett bra jobb i Sverige och då får det räcka med att komma hit och göra research. Därför flyttar vi inte.
Skatterna är också ganska jobbiga, jag har gjort det i USA, jag har gjort det i London, men man byter inte land så där ofta det finns också praktiska problem. Det räcker med att åka hit.

Ofta är dina berättelser ganska utvecklade. I ”Himmel över London” t.ex hade du olika tidsplan, sedan har du alltid olika litterära referenser osv. Kommer det under själva skrivandet eller har du en plan i förväg?
Jo, jag har en plan. Men det är också olika för olika böcker. London-boken är ju komplex kan man säga. Där hade jag väl som plan att mitt i boken så händer någonting. Då kommer det in en helt ny person som inget vet om först och som sedan visar sig vara berättaren. Det visste jag förstås, men det skulle inte vara en detaljerad plan. Då tapper man glädjen i att skriva eller man dödar till och med den kreativa processen om man har bestämt för mycket. Det spelar ingen roll om du skriver musik eller målar – det måste kunna hända saker medan du håller på och arbetar.
Du måste ta emot intryck. De här impressionerna är viktiga, för det är det som egentligen är skapandet. Om man låser allt från början och har en strikt plan då tappar man skrivglädjen.

I skolan lärde jag mig att tolka böcker ur författarens biografi, på universitet hette det sedan att författaren är död...
(Skrattar) Ah dekonstruktivismen, ja ja...

Och du deklarerar: ”Författare är också läsare”.
Det är lite för mycket fokus på författaren, tycker jag också. För att det är berättelsen som ska vara i centrum. Poängen med en bok är läsupplevelsen. Sedan måste det finnas en författare, annars blir det ingen bok. Men det är ju läsupplevelsen som är i centrum.
Som författare tänker jag inte på vad läsaren vill ha utan jag värderar en text genom läsarens ögon. Jag måste ha de här ögonen på mig så tidigt som möjligt när jag skriver, annars går det inte att skriva. Nu sitter jag och skriver om Berlin-boken, den är klar. Nu stoppar jag in referenserna man måste ha. Då är jag ju läsare och ser vad jag måste formulera bättre och vad som inte är bra.
Berättelsen ska ju ta tag i både författaren och läsaren.
Den biografiska litteraturhistorien tycker jag... *It‘s overrated* (ler). Det har alltid varit så och kanske är det också så att man övertolkar: ”Här tänkte Thomas Mann på detta och detta och detta...” Det gjorde han inte alls! Han bara skrev en berättelse. Det är väldigt lätt att tro att saker och ting är mer genomtänkta än de är.

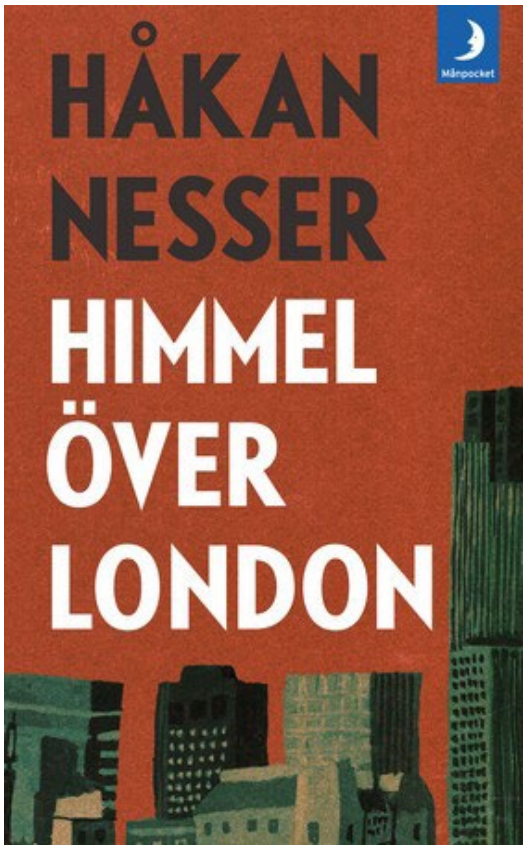

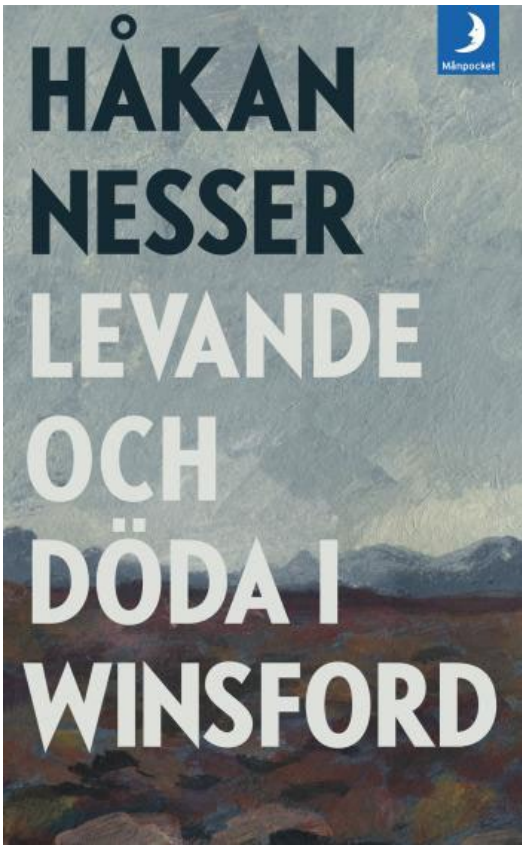

Jag tycker att du har ett väldigt avancerat sätt att uttrycker dig och ett nästan lyriskt språk.
När jag gör en omskrivning av en bok – det gör jag kanske tio gånger – då är det bara språkliga rättelser hela tiden. Det är det det handlar om.

Det är det du jobba mest på?
Ja! Ibland hittar man rätt på en gång. Men jag skriver ganska fort – mellan fem till tio sidor om dagen – och då blir inte alla ord rätt. När du läser igenom det då rätter du till, då ser du kanske upprepningar och dåliga uttryck. Det går alltid att göra saker ännu bättre, språket är oerhört viktigt.

Tycker du att du har en annan publik i Tyskland än någon annanstans?
Ja, det gör jag!

På vilket sätt skiljer sig den tyska läsaren från en annan?
Ni Tyskar, ni är världens bästa läsare! Så är det.

Menar du det?
Ja, jag menar det! Jag har varit i många länder och jag vet inte vad det är... En *Lesung* i Tyskland kan ju se ut så att det kommer en författare och säger: ”God dag, jag heter... och det är min bok...”. Sedan kan han läsa i 45 minuter och alla sitter och lyssnar. Och det fungerar bara i Tyskland. Det finns en sorts respekt till texter i Tyskland eller till ordet, som inte finns någon annanstans.

Men säkert beror det också på vem som läser vad...
Ja, men ändå. *Lesungen* har också en tradition i Tyskland. I Sverige blir det också numera så att man pratar, ställer frågor, har en diskussion. I Frankrike sitter du alltid i en panel, där sitter sju stycken och man har en moderator. Sendan pratar man och pratar och pratar och pratar... Men man läser aldrig texter. Fransmän älskar att sitta i panel och prata och publiken vill ju ha det så.
Men så är det inte här. Här är det en författare, en text! Och så lyssnar man på texten.
Jag inbillar mig att folk här läser mer och att det säljs fler böcker. Ni har ett unikt förhållande till böcker och läsning.

Är läsningar bara en del av jobbet eller någonting som du faktiskt gillar?
Både och! Jag vill inte göra det för ofta. Jag får ju se världen! Det är ju också ett privilegium att få göra det.
Det är klart att jag tror att det är någon poäng, annars skulle jag inte göra det.

Hur är det med intervjuer?
Jag tycker om att prata, men det beror också lite på. Du är påläst. Ibland har jag intervjuare som skickas ut av en tidning, framförallt kanske i Sverige, som inte har läst boken – ”Det är en författare, intervjua honom” – då blir det pinsamt. Då får man frågor som ”Kan du berätta lite om din nya bok?” Då märker man att personen inte har läst boken och vet inte vad det handlar om och det är lite... Intervjuer är bra om intervjuaren har läst på och kan lite, då är det bra, annars kan det vara lite pinsamt.

Oavsett det, vad var den dummaste frågan du någonsin har fått?
Den dummast jag har fått? Det var en kvinna som frågade varför Van Veeteren aldrig dricker mjölk. Men det var ingen journalist, det var någon i publiken. ”Why does Van Veeteren never drink milk?” (härmar med allvarlig röst).
Ja..., det var den svåraste...
Han går aldrig på toaletten heller i böckerna... man borde kanske skriva det.

Kanske inte.
Och finns det däremot en fråga som du har önskat dig?
Nej... Om jag hade ett bra svar, så skulle jag ha svarat det ändå. Man kan få en fråga och svara på någonting annat. Det händer ju ofta. Eller hur (skrattar lite)?

Det går bra än så länge.
Om vi går tillbaka till dina böcker. Du sa att du inte planerar så mycket i förväg. Men hur är det med serier? Om Barbarotti sa du någon gång att du inte tänkte i förväg att skriva en deckare och Barbarotti kom ju in ganska sent, men vid en viss tidpunkt visste du att det skulle bli fem böcker.
Det viktiga var att böckerna är olika. De är väldig olika berättelser och de berättades på olika sätt också. Till exempel ”Berättelse om Herrn Roos”, det är ingen kriminalroman, det är något annat. Den har något sammanhang med Barbarotti men det är nästan inte deckare.
Det enda jag vet att jag planerade säkert, förutom att de ska vara olika, var förhållandet Barbarotti/Gud, att det skulle djupna. Det börjar alltså på ett skämtsamt sätt, som ett lek och sedan ska perspektivet bli allvarligare och allvarligare. Det visste jag från början, men det var egentligen bara det.

Och när visste du att Marianne skulle dö?
Hon hade fått ju en första varning i bok fyra, då visste jag det skulle hända i bok fem och att det skulle börja med döden också.

Tycker du att boken hade blivit sämre om hon inte hade dött?
(Tvekar) Jaaa... jag ville ju skriva om sorg. Om hur man går vidare när man egentligen inte vill leva. Det är ju ett fantastiskt vanligt tema: Hur bearbetar man sorg? Hur går man vidare när allt som har funnits inte finns längre? Så det var ju det jag ville skriva om och då fanns inget annat sätt. Tyvärr.

Och vad tycker du då om läsarna blir besvikna eller även förbannade?
Ja, de måste ju leva med det. Jag bestämmer faktiskt!

2009 sa du i en intervju att du tror att „Sverigehysterin“ är slut om 2-3 år. Vad tycker du nu?
Normalt pågår sådana saker som *Schwedenkrimi* i fem år, sedan går det över. Men det förlängde sig med Stieg Larsson. Men Tyskland/Sverige det är en väldig speciell kärlek eller förbindelse som är väldig stark. Sedan är Skandinavien också väldigt populärt med filmerna osv. men jag tror ändå *it will pass*.

Håller du koll på ny litteratur från Sverige?
Jag läser nästan inga kriminalromaner alls, men jag läser mycket svenskt nyutkommet.

Och vad var då den sista som du tyckte om?
Det var nog Steve Sem-Sandberg från Wien. Han fick Augustpriset för ”De fattiga i Łódz”, som handlar om de judiska gettona i Polen. Nu kom det ”De utvalda” om Spiegelgrund, en del av sjukhuset Steinhof i Wien, där barn lämnades in och sedan avrättades. Den är så fantastiskt välskriven. Sara Stridsberg, Kristofer Ahlström...mycket...

Känner du någon press att dina böcker måste sälja bra eller från marknaden och den stora konkurrensen av mängden av svenska författare?
Nej, jag känner ingen press för min egen del. Jag är 64 och jag har gjort mitt. Jag har skrivit 27 böcker. Jag behöver inte skriva någon mer. Jag har kommit ut med en bok varje år i nästan 25 år. Nej, jag har ingen press överhuvudtaget.

Kände du någon gång att det fanns förväntningar om vad du ska skriva eller på vilket sätt?
Nej, jag är helt fri! Berlin-boken är en ljus bok, alltså den är inte alls så svart som de andra har varit. Den har inte det här mörkret som de andra. Tage Danielsson, jag vet inte om du känner till honom, en fantastik begåvad komiker som gav ut ”Sagor för barn över 18 år”. Den här Berlin-boken har undertiteln ”Saga för barn över 18 år”.

Kan du avslöja någonting om protagonisten?
Ja, javisst. Det är en ung man från Sverige som kommer till Berlin. Han är lite *retarded* som man säger på engelska, han hade en olycka i sin barndom. Han kommer till Berlin av ett visst skäl. När hans pappa ligger på sin dödsbädd berättar han ”Din mor är inte död, som du har trott”. Han har växt upp med sin pappa, mamman dog, enligt pappan, när han var jätteung. Men så var det inte och det får han reda på när pappan ligger och dör. ”Din mamma lämnade oss och flyttade till Berlin”. Han har hennes adress och är nu 35 år gammal. ”Du ska åka och leta reda på henne och ge henne den här saken”. Och sedan gör han det.

Ska den boken verkligen bli den näst sista boken som du sa i en intervju? Det finns säkert många, som hoppas att så inte är fallet.
Ja, men varje bok måste ju ha någonting nytt på något sätt... Jag håller på med en till, men sedan vet jag inte. Jag kanske inte kan sluta heller. Kanske sitter jag här om tio år, äter frukost och gaggar och säger att jag ska sluta. Jag vet inte.

Tack, Håkan Nesser!

Intervju: Josephine **Besser Nørd als nie!**